

Een bibliotheek zonder catalogus. Ondenkbaar?

Simone Kortekaas, Universiteitsbibliotheek Utrecht

De Universiteitsbibliotheek Utrecht heeft aan haar gebruikers altijd een catalogus aangeboden. In 2002 is daarnaast een eigen systeem ontwikkeld voor elektronische tijdschriftartikelen (Omega). Zocht je gedrukt materiaal, dan zocht je in de WebOPC; zocht je elektronische artikelen, dan zocht je in Omega. Sinds 2002 is er veel veranderd. Nieuwe commerciële discovery tools als Primo en Summon kwamen op de markt en de bibliotheek raakte haar innovatieve voorsprong kwijt. Ondertussen vonden steeds meer bibliotheekgebruikers hun weg naar tijdschriftartikelen via vrij toegankelijke zoekmachines als Google Scholar. Ook toegang via databanken als Web of Science en Scopus nam een enorme vlucht. Uit statistieken bleek dat het gebruik van de WebOPC en Omega stagneerde, terwijl het gebruik van de tijdschriftlicenties bleef stijgen. De tijd was gekomen om opnieuw na te denken over de discovery tools voor de bibliotheek; vanuit het perspectief van de gebruikers en met de aanname dat het niet nodig zou zijn om een eigen discovery tool te implementeren.

Internationale studies tonen aan dat studenten en onderzoekers bij het zoeken naar wetenschappelijke informatie steeds vaker zoekmachines als Google Scholar verkiezen boven bibliotheekwebsites of bibliotheekcatalogi. Gebruikers verwachten dat de bibliotheek zorgt voor snelle levering van of directe toegang tot de gevonden content. Waarom zou een bibliotheek nog een eigen discovery-systeem

aanbieden als grote commerciële bedrijven beter toegerust zijn om zoekmachines voor wetenschappelijke literatuur te bouwen en te onderhouden? Uit eigen onderzoek blijkt dat elektronische artikelen goed vindbaar zijn via discovery tools in de public cloud en via externe

betaalde of vrij toegankelijke databanken als Web of Science en PubMed. Voor het zoeken van gedrukte boeken bieden Google Books en Worldcat een redelijk alternatief. Voor bijzondere collecties en e-books ligt het complexer. Deze materialen zijn alleen vindbaar via de WebOPC.

Een aantal mogelijke redenen om toch te opteren voor de aanschaf van een eigen discovery tool is tegen het licht gehouden. 1) Met een eigen discovery tool zou een bibliotheek meer controle hebben en niet afhankelijk zijn van grote commerciële spelers. Aanschaf van een eigen tool maakt de bibliotheek ook afhankelijk van een leverancier en er zijn investeringen in configuratie en beheer. Bovendien, er is voldoende concurrentie tussen de aanbieders van discovery tools op internet. 2) Eerstejaarsstudenten willen graag één integrale zoekmachine. Zelfs de nieuwe generatie discovery tools kan dit niet waarmaken en voor bijzonder materiaal

goed vindbaar en, eenmaal gevonden, voor het overgrote deel ook toegankelijk voor Utrechtse gebruikers. Voor boeken ligt dit gecompliceerder, hiervoor moeten creatieve oplossingen gezocht worden. 4) Zonder eigen discovery tool wordt de bibliotheek minder zichtbaar voor haar gebruikers. Dat klopt, maar is daarom nog geen reden om een eigen discovery tool te implementeren. Herdefiniëren van de rol van de universiteitsbibliotheek voor onderwijs en onderzoek en zichtbaar zijn en blijven voor de gebruikers is, ook los van de discussie over discovery en delivery, een grote uitdaging.

Na interne discussies met management en medewerkers zijn de volgende aanbevelingen aangenomen:

- De bibliotheek moet niet investeren in een eigen discovery tool, maar inzetten op het verbeteren van *delivery*.
- De vindbaarheid van de bijzondere collecties, speciale materiaalsoorten en e-books moet worden vergroot door de metadata beschikbaar te maken in de public cloud. Om vindbaarheid en toegang tot deze materialen te garanderen kan het nodig zijn om tijdelijk delen van de WebOPC in de lucht te houden.
- De bibliotheek moet haar rol in het geven van toegang tot wetenschappelijke informatie opnieuw definiëren en de communicatie hierover richting haar gebruikers aanpassen.
- De Utrechtse zoekmachine Omega kan

op korte termijn uitgefaseerd worden, er zijn voldoende alternatieven voor het vinden van elektronische artikelen.

- Nader onderzoek is nodig om te bepalen in hoeverre de WebOPC nodig en bruikbaar is als delivery tool voor gedrukt materiaal. ■■

Foto: John Kannenberg. www.johnkannenberg.com.

of heel specifieke vakgebieden zijn nog steeds specifieke databases vereist. 3) Eerstejaarsstudenten willen de collectie van hun eigen bibliotheek doorzoeken. Als dit inderdaad zo is, dan levert dit alleen een probleem op bij het zoeken naar boeken. Artikelen zijn elders